HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

ואישתכח כוותי חמת זו טבריא ולמה נקרא שמה חמת על שום חמי טבריא רקת זו ציפורי ולמה נקרא שמה רקת משום דמידלייא ברקתא דנהרא כינרת זו גינוסר ולמה נקרא שמה כינרת דמתיקי פירא בקלא דכינרי אמר רבא מי איכא למאן דאמר רקת לאו טבריא היא והא כי שכיב איניש הכא התם ספדי ליה הכי גדול הוא בששך ושם לו ברקת וכי מסקי ארונא להתם ספדי ליה הכי אוהבי [6]שרידים יושבי רקת צאו וקבלו הרוגי עומק [3]כי נח נפשיה דרבי זירא פתח עליה ההוא ספדנא ארץ שנער הרה וילדה ארץ צבי גידלה שעשועיה אוי נא לה אמרה רקת כי אבדה כלי חמדתה אלא אמר

[2](רבה) חמת זו חמי גדר רקת זו טבריא כינרת זו גינוסר ולמה נקרא שמה רקת [7]שאפילו ריקנין שבה מלאין מצות כרמון רבי ירמיה אמר רקת שמה ולמה נקרא שמה טבריא שיושבת בטבורה של ארץ ישראל [8](רבא) אמר רקת שמה ולמה נקרא שמה טבריא שטובה ראייתה אמר זעירא קטרון זו ציפורי ולמה נקרא שמה ציפורי שיושבת בראש ההר כצפור וקטרון ציפורי היא והא קטרון בחלקו של זבולון הואי דכתיב [1]זבולון לא הוריש את יושבי קטרון ואת יושבי נהלול וזבולון מתרעם על מדותיו הוה שנאמר [2]זבולון עם חרף נפשו למות מה טעם משום דנפתלי על מרומי שדה אמר זבולון לפני הקב"ה רבונו של עולם לאחיי נתת להם שדות וכרמים ולי נתת הרים וגבעות לאחיי נתת להם ארצות ולי נתת ימים ונהרות אמר לו כולן צריכין לך ע"י חלזון שנאמר [3]עמים הר יקראו] ושפוני טמוני חול תני רב יוסף שפוני זה חלזון טמוני זו טרית חול זו זכוכית לבנה אמר לפניו רבונו של עולם מי מודיעני [4] אמר לו [3]שם יזבחו זבחי צדק סימן זה יהא לך כל הנוטל ממך בלא דמים אינו מועיל בפרקמטיא שלו כלום ואי סלקא דעתך קטרון זו ציפורי אמאי מתרעם על מדותיו והא הויא ציפורי מילתא דעדיפא טובא וכי תימא דלית בה זבת חלב ודבש והאמר ריש לקיש לדידי [1]חזי לי זבת חלב ודבש דציפורי והויא ששה עשר מיל על ששה עשר מיל וכ"ת דלא נפישא דידיה כדאחוה [2]והאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן לדידי חזי לי זבת חלב ודבש דכל ארעא דישראל והויא כמבי כובי עד אקרא דתולבקנו עשרין ותרתין פרסי אורכא ופותיא שיתא פרסי אפ"ה שדות וכרמים עדיפא ליה דיקא נמי דכתיב [2]ונפתלי על מרומי שדה ש"מ אמר רבי אבהו [4]ועקרון תעקר זו קסרי בת אדום שהיא יושבת בין החולות והיא היתה יתד תקועה לישראל בימי יוונים וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום היו קורין אותה אחידת מגדל [5]שיר אמר רבי יוסי בר חנינא מאי דכתיב [5]והסירותי דמיו מפיו ושקוציו מבין שיניו ונשאר גם הוא לאלהינו והסירותי דמיו מפיו זה בית [6] במיא שלהן ושקוציו מבין שיניו זה בית גליא שלהן ונשאר גם הוא לאלהינו אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שבאדום [5]והיה כאלוף ביהודה ועקרון כיבוסי אלו [7]תראטריות וקרקסיות שבאדום שעתידין שרי יהודה ללמד בהן תורה ברבים [8]אמר רבי יצחק [6]לשם זו פמיים עקרון תעקר זו קסרי בת אדום שהיא היתה מטרופולין של מלכים איכא דאמרי דמרבי בה מלכי ואיכא דאמרי דמוקמי מינה מלכי קסרי וירושלים אם יאמר לך אדם חרבו שתיהן אל תאמן ישבו שתיהן אל תאמן חרבה קסרי וישבה ירושלים חרבה ירושלים וישבה קסרי תאמן שנאמר [7]אמלאה החרבה [9] אם מליאה זו חרבה זו אם מליאה זו חרבה זו רב נחמן בר יצחק אמר מהכא [8]ולאום מלאום יאמץ ואמר רבי יצחק מאי דכתיב [9]יוחן רשע בל למד צדק אמר יצחק לפני הקב"ה רבש"ע יוחן עשו אמר לו רשע הוא אמר לו בל למד צדק אמר לו [9]בארץ נכוחות יעול אמר לו אם כן בל יראה גאות ה' ואמר רבי יצחק מאי דכתיב [10]אל תתן ה' מאויי רשע זממו אל תפק ירומו סלה אמר יעקב לפני הקב"ה רבונו של עולם אל תתן לעשו הרשע תאות לבו זממו אל תפק זו

שטובה ראייתה. שהיו שם גנות ופרדסים:

דכל הנוטל (פרוטה) ממך בלא דמים אין מועיל. לכתיב שם יזבחו זבחי צדק וגזל לא מהני בזבח:

טראטריות (ה) וקרקסיות. י"מ בתי עבודת כוכבים ומכנה אותן בלעז לשון חרפה וקלקסיות רוצה לומר בית הכסא בלשון ערב וקשה לומר שאותן מקומות מטונפות יכול ללמוד שם תורה אלא ודאי לשמה יהא בהו בימינו ורוצה לומר בתים שמתפללים שם לוועד של עובדי עבודת כוכבים:

הלכה

ואישתכח כוותי חמת זו טבריא ולמה נקרא שמה חמת על שום חמי טבריא רקת זו ציפורי ולמה נקרא שמה רקת משום דמידלייא ברקתא דנהרא כינרת זו גינוסר ולמה נקרא שמה כינרת דמתיקי פירא בקלא דכינרי. ראיית הדברים מן הגהר גבוה מן הנהר לף ליפורי יוסבת ברקת הנהר: **כי שכיב איניש הכא.** כשמת אדם גדול בטבלי: **ספדי ליה הכא.** בטבריה: **שמך.** בבל במילוף ת"ת ב"ש: **ושם לו ברקת.** יש לו שם בטבריה: **וכי מסקי ארון.** של מת מבבל לקוברו בטבריה: **אמרו הכי.** הספדנין קורין בשווקים בלשון הזה שיעלו לקילסת המת: **אוהבי שרידים.** אוהבי ישראל: **יושבי רקת צאו וקבלו הרוגי עומק.** מתי בבל העמוקה: ר' זירא עלה מבבל לארץ ישראל ומת שם בטבריה: **[ארץ צבי.** ארץ] ישראל: **גידלה שעשועיה.** של שעשוי: **בעיבורה.** בשמלעיתה: **לף הוריש את יושבי קטרון.** שבשה לחלקן ועבר על מה שאמר הקב"ה לף תחיה כל נשמה (דברים כ) והניחן לגור שם ביניהם ולהעלות להם מס: **על מדותיו.** על מזלו שנמשל לו מן השמים מלה שלימו חפץ בה: **טוען לריכין לך.** כל אחין יהו לריכין לך: **על ידי חלזון.** חלזון עולה מן הים להריס ולופענין בדמו תכלת ונמכר בדמים יקרים ג: **עמים הר יקראו.** מכל השבטים יתקבלו להריך לקנות שפופי טמוני חול: **שפוני זה חלזון.** שהוא דבר חשוב. פפון חשוב בלשון ברייתא: **טרית.** דג שקורין טוניי"ש: **זכוכית לבנה.** היינו מן החול (שבת טו:) ומחול של זגוללון חשוב משאר חולות ורקוי לזכוכית לבנה: **מי מודיעני.** על זמת לתת לי דמים: כל המוכה חלזון ומוטלו בלא דמים אינו מלניח: (ו) **אם יזכו וזבחי לדק.** כשאר לסור גזל בעולה כך לף יגזלו ממך כלום שאם יטול שום פרוטה בלא דמים תתקלקל הלציעה והחול ולף יועיל כלום: **וכם חלב ודבש.** העזים חולבין תמיים והדבש טוף מהן והחלב זב מן העזים ועשיים כמין נחל: **שפה עבר מיל.** ל' פרסאות: **לדידי חזי לי זבת חלב ודבש דכל ארץ ישראל.** בכל מקום שהוא שם. ואם בחת לגרפו יחד הוי כמדי כובי עד שקרא המולבקני שם מקום: **שקרא.** מקום מעבר הנהר ובלע"ז פורט"ו: **עדיפי ליה.** מהיכי ליה: **יפד שקועה.** לרעה: **שחידם מגדל שיר.** כשומת מגדל שיר: **והסירותי דמיו מפיו וגו'.** גבי זור כתיב שהוא רחם לאדום: גלייא (ג) במיא דאסי ע"ז הם לאדום: **בישבי.** היא ירושלים: והיה אדום לאלופי יהודה ועקרון תהיה בית חלופים (ו): **לשם.** מיד שכיבשו בני דן: **זו פמיים.** שמשם ירדן יולא כדאמר מר ירדן יולא ממערת פמיים (בכורות דף נה.): **מטרופולין.** לשון יון אימת של מלכות. מטר"ם אם. פולין לשון שררה כדאמר מר עד שבאו לייפלי מהעיר שני שרים (תענית דף יח:): **דמרבי.** שמגדלין שם בני מלכים: **שמלאה החרבה.** ריבה דקרא יען אמרה זור על ירושלים שמלאה החרבה עכשיו שמלאה מחורבתה: (ז) **רשע.** זה עשו: **בארץ נכוחות יעול.** אם ירושלים יחריב: אמר יצחק להקב"ה יוחן רשע זה עשו אמר לו הקדוש ברוך הוא רשע הוא: **שמר.** יצחק: **בל למד דצק.** כלומר אין אדם יכול ללמד עליו לדק: **שמר לו.** הקב"ה: **בארץ נכוחות יעול.** כלומר עתיד להחריב את ארץ ישראל: **שמר.** יצחק אם כן בל יראה גאות ה': **וממו אל שפק.** אל תוליחנו מעהיריו. זמם כמין טבעת בראל [8] שנותנין במוטמה של מנקה ונמשכת בו ומתוך מוזקה מינה מתממרת כי אם בו:

1. זְבוּלֻן לֹא הוֹרִישׁ אֶת יוֹשְׁבֵי קִטְרוֹן וְאֶת יוֹשְׁבֵי נַהֲלֹל וַיֵּשֶׁב הַכְּנַעֲנִי בְּקִרְבּוֹ וַיִּהְיוּ לְמַס:
שופטים א ל
2. זְבֻלוֹן עַם חֵרֵף נַפְשׁוֹ לָמוּת וְנַפְתָּלִי עַל מְרוֹמֵי שָׂדֶה:
שופטים ה יח
3. עַמִּים הַר יִקְרָאוּ שָׁם יִזְבְּחוּ זִבְחֵי צֶדֶק כִּי שֶׁפַע יַמִּים יִינָקוּ וּשְׂפוּנֵי טְמוּנֵי חוֹל:
דברים לג יט
4. כִּי עִוָּה עֲזוּבָה תְּהִיָּה וְאֶשְׁקְלוֹן לְשַׁמָּמָה אַשְׁדּוֹד בַּצָּהֳרַיִם יְגָרְשׁוּהָ וְעֶקְרוֹן תֵּעָקֵר:
צפניה ב ד
5. וְהַסַּרְתִּי דָמָיו מִפִּיו וְשִׁקּוּצָיו מִבֵּין שִׁנָּיו וְנִשְׁאַר גַּם הוּא לֵאלֹהֵינוּ וְהָיָה כְּאֶלֶף בִּיהוּדָה וְעֶקְרוֹן כַּיְבוּסִי:
זכריה ט ז
6. וַיֵּצֵא גְּבוּל בְּנֵי דָן מֵהֶם וַיַּעֲלוּ בְנֵי דָן וַיִּלָּחֲמוּ עִם לֶשֶׁם וַיִּלְכְּדוּ אוֹתָהּ וַיַּכּוּ אוֹתָהּ לְפִי חָרֶב וַיִּרְשׁוּ אוֹתָהּ וַיֵּשְׁבוּ בָהּ וַיִּקְרְאוּ לְלֶשֶׁם דָּן כְּשֵׁם דָּן אֲבִיהֶם:
יהושע יט מז
7. בֶּן אָדָם יַעַן אֲשֶׁר אָמְרָה צֹר עַל יְרוּשָׁלַ‍ִם הֶאָח נִשְׁבְּרָה דַלְתוֹת הָעַמִּים נָסַבָּה אֵלָי אִמְּלְאָה הֻחֳרָבָה:
יחזקאל כו ב
8. וַיֹּאמֶר יְיָ לָהּ שְׁנֵי גוֹיִם בִּבְטְנֵךְ וּשְׁנֵי לְאֻמִּים מִמֵּעַיִךְ יִפָּרֵדוּ וּלְאֹם מִלְאֹם יֶאְמָץ וְרַב יַעֲבֹד צָעִיר:
בראשית כה כג
9. יְחֵן רָשָׁע בַּל לָמַד צֶדֶק בְּאֶרֶץ נְכֹחוֹת יַעֲוֹל וּבַל יִרְאֶה גַּאוּת יְיָ:
ישעיהו כו י
10. אַל תִּתֵּן יְיָ מַאֲוֵי רָשָׁע זִמְּמוֹ אַל תָּפֵק יָרוּמוּ סֶלָה:
תהלים קמ ט

רבינו חננאל

דמדליא כרקתא דנהרא, פירוש גבוה כשפת הנהר.

ו) [עיין פרש"י ובערוך ערך טרך פי' חומכי תלמידי מכמיים יושבי בנים המלבדם של טבריא ופי' העיון מצוחר על פי מה דאמר הש"ס בחולין קנ. אין צריך לגלח ת"ח שנאמר וכשרידים אשר ה' קורא], ג) מו"ק כה:, ג) [ל"ל רבא], ד) [ברכות מ. עיין], מגיה כו. סנהדרין לז.], ה) [ל"ל רבה], ו) כתובות קיב:, ז) [כתובות קיב: ע"ש], ח) [ל"ל כור כך הגי' שם ע"ש], ט) [ובערוך ערך אחד גריס שם פי' מגדל שסורים בו לפנים שהיה פ"ח מגדל שהוא מוחזק בשבל], ט) [ובערוך ערך תמטר הפריך בפירושו להכונו שהי מיחנות], י) [בכורות נה.], כ) פסחים מב:, ל) [מגמות מר.], מ) [ל"ה שם לפני ל"ה מין], נ) [ירושלים רס"ג], ס) בש"י ליתא: רשע זה,

גליון הש"ס

רש"י ד"ה זמכו כבי. שנותנים במוטמה של מנקה. שבת קף נג ע"ב:

הגהות הב"ח

(א) גמ' מי מודיעני על זאת אמר לו וכו' שכל הטובל: (ב) שם דמיו מפיו זה בית בריא ולכן: (ג) רש"י ד"ה גלייא וכריא לאמי: (ד) ד"ה ואמלאה החרבה. מהוכנסה הס"ד ואמ"כ מ"ש יוחן רשע: (ה) תוד"ה טראטריות ר"ת בתי לע"ז ומ"ר וקרקסיות נמקך וכו' מקומות מטונפות יטלום ללמוד וכו' ועלאטריות וקרקסיות דהכא נופא לומר בתים ר"ת עיין בשבת דף קנ. ופ"ק דע"ז דף יח ע"ב:

לעזי רש"י

טוניי"א. טחנה. פורט"ו [פור"ט]. נמל. מטר"א. אם.

מוסף רש"י

כי נח נפשיה דרבי זירא. רבי זירא היה מבבל ובא לגליל וגדל בארץ ישראל, וכיון דקאמר ארץ שנער הרה וילדה ארץ צבי גידלה שעשועיה. ואמרי קרי ליה רבי זירא ורב זירא (מו"ק כה:). אוי נא לה אמרה רקת. יכולה לומר כן, רקת היא טבריא (שם). כמבי כובי עד אקרא דתולבקני. כשמגיע לכל המקומות שמעבר לכן (כתובות קיב:). ופותיא. רוחב (יבמות סג:). אמלאה החרבה. ריש"י דקרא יען אמרה צור לירושלים הסם וגו', שמלאה מחורבתה של ירושלים, ולור מלחזה היא (פסחים מב:). ולאום מלאום יאמץ. כשעשו גדור יעקב מלם, אין מלכות שניהם ממקיים יחד (שם) לף יהו בגדולה, כשזה קם זה נופל (בראשית כה כג).